

महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती
अभियानांतर्गत कोल्हापूर जिल्ह्यामध्ये
कोल्हापुरी चप्पल क्लस्टर निर्मिती
करण्याबाबत.

**महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास विभाग**

शासन निर्णय क्रमांक: एमएसआरएलएम-२०२३/प्र. क्र. १२३/योजना-३
ग्रामविकास व पंचायतराज विभाग
बांधकाम भवन, फोर्ट, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक: ०१ डिसेंबर, २०२३

वाचा :

- १) शासन निर्णय क्रमांक: एनआरएलएम-२०१२/प्र.क.१९६/योजना-३ दि. १८/७/२०११
- २) Government of India यांच्याकडून प्राप्त EC Minutes पत्र क्र. S-११०५१/२०२२ २३/
NRLM (SVEP)/ NRETPE/ Part १ (३८१३८४) दि. १८/१०/२०२२

प्रस्तावना :

राज्यातील ग्रामीण भागातील महिलांना आर्थिक व सामाजिकदृष्ट्या स्वयंभू होण्याकरीता सन २०१२ पासून ग्राम विकास विभागांमार्फत महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानाची राज्यातील ३४ जिल्ह्यातील ३५१ तालुक्यामध्ये अंमलबजावणी करण्यात येत आहे. अभियानाच्या माध्यमातून स्वयं सहाय्यता समुहातील महिलांच्या सर्वांगीण विकासावर भर देण्यात येत असून त्यांना एक उद्योजीका म्हणून नविन ओळख निर्माण करण्याची संधी मिळत आहे. अभियानांतर्गत महिलांच्या उपजीविका विकासावर भर देण्यात येत असून शाश्वत उपजीविका वृद्धीसाठी कृषी आधारित, कृषी संलग्न व अकृषी आधारित विविध उपक्रम राबविले जात आहेत.

कोल्हापूर जिल्ह्यातील स्वयं सहाय्यता समुहातील काही महिला कोल्हापूर चप्पल निर्मितीच्या व्यवसायामध्ये समाविष्ट आहेत. परंतु कच्च्या मालाची सहज उपलब्धता नसणे, कौशल्यपूर्ण प्रशिक्षणाचा अभाव, अद्यावत मशिनरीचा अभाव इत्यादीमुळे सदर महिलांना व्यवसाय वृद्धी करण्यासाठी अडचणी येत आहेत. सबब सदर स्वयं सहाय्यता समुहातील महिलांची कंपनी स्थापन करून त्यांना आर्थिक व तांत्रिक सहाय्य करून स्वयं सहाय्यता समुहातील या उद्योगात समाविष्ट असलेल्या महिलांकरीता कोल्हापुरी चप्पल क्लस्टर निर्मितीची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:

राज्यस्तरावरून कोल्हापूर जिल्ह्यातील परंपरागत चप्पल व्यवसायात समाविष्ट असणाऱ्या स्वयं सहाय्यता समुहातील महिलांचे सर्वेक्षण करून स्कोपिंग स्टडी राष्ट्रीय संसाधन व्यक्ती (National Resource Person) यांच्या मदतीने तयार करून केंद्र शासनास सादर करण्यात आला. तदनंतर केंद्र शासनाच्या सूचनेनुसार कोल्हापुरी चप्पल क्लस्टर निर्मितीसाठी सविस्तर प्रकल्प प्रस्ताव (Cluster Diagnostic Study Report) केंद्र शासनाने सूचित केलेल्या तांत्रिक सहाय्य संस्थेच्या मदतीने तयार करून केंद्र शासनास सादर करण्यात आला. संदर्भ क्र.२ च्या केंद्र शासनाच्या कार्यकारी समितीमध्ये कोल्हापुरी चप्पल क्लस्टर निर्मितीसाठी मान्यता देण्यात आलेली आहे. प्रकल्प अमलबजाणीसाठी कोल्हापुरी लेदर अँड चप्पल वर्क्स प्रोड्यूसर कंपनी लिमिटेड या नावाने कंपनी कायद्या अंतर्गत नोंदणी करून कंपनी स्थापन करण्यात आलेली आहे. केंद्र शासनाने मान्यता दिल्यानुसार क्लस्टर अंमलबावणीसाठी खालील प्रमाणे पुढील कार्यवाही करण्यात यावी.

- १) केंद्र शासनाच्या दिनांक १८.१०.२०२२ रोजीच्या कार्यकारी समितीमध्ये कोल्हापूर जिल्ह्यातील करवीर तालुक्यात क्लस्टर उभारणीस मंजूरी प्राप्त झालेली असून तीन वर्षांच्या प्रकल्प कालावधीकरीता रु.३४०.८५ लक्ष केंद्र व राज्य शासन (६०:४०) प्रमाणे निधी मंजूर करण्यात आलेला आहे. यामध्ये केंद्र शासनाचा रु.२०४.५१ लक्ष व राज्य शासनाचा रु.१३६.३४ लक्ष हिस्सा अंतरभूत आहे. सदर निधीची तरतुद प्रकल्प कालावधीत MSRLM अंतर्गत वार्षिक कृती आराखड्यात करण्यात यावी.
- २) केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनेनुसार MSRLM अंतर्गत वार्षिक कृती आराखड्यात उपलब्ध तरतुदीनुसार निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल. निधीचा विनियोग प्रकल्प प्रस्तावात नमुद बाबींवर होण्यासाठी संबंधित जिल्ह्याचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी मार्गदर्शन व पर्यवेक्षण करावे.
- ३) कोल्हापुरी चप्पल क्लस्टर निर्मितीमध्ये प्रकल्प प्रस्तावात नमूद केल्यानुसार जिल्ह्यातील करवीर तालुक्यातील स्वयं सहाय्यता समुहातील महिला कारागिरांना समाविष्ट करून घेण्यात यावे.
- ४) सदर क्लस्टर अंतर्गत स्थापित कंपनीचे सक्षमीकरण करणे, पायाभूत सुविधा केंद्र स्थापित करणे तसेच कारागिरांना विविध प्रशिक्षण देणे इत्यादीकरीता आर्थिक व तांत्रिक सहाय्य करणे.

- ५) केंद्र शासनाने नेमून दिलेल्या तांत्रिक सहाय्य संस्थेचे सहाय्य घेवून क्लस्टर ची अंमलबजावणी करण्यात यावी.
- ६) कोल्हापुरी चप्पल क्लस्टर अंतर्गत पायाभूत सुविधा केंद्राची स्थापना करण्यासाठी मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, कोल्हापूर यांनी जागा उपलब्ध करून देण्यासाठी सहाय्य करावे.
- ७) कोल्हापुरी लेदर अँड चप्पल वर्क्स प्रोड्युसर कंपनी लिमिटेड या नोंदणीकृत कंपनीचे राष्ट्रीयकृत बँकेत बँक खाते उघडण्यात यावे.
- ८) केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सुचनांप्रमाणे प्रकल्पाचे सनियंत्रण करण्याकरीता "राज्यस्तरीय प्रकल्प व्यवस्थापन समिती" स्थापन करण्यात यावी. क्लस्टर प्रगतीसाठी दर तीन महिन्यातून सदर समितीची बैठक आयोजित करण्यात यावी.
- ९) कोल्हापुर चप्पल क्लस्टरची अंमलबजावणी व सनियंत्रण करण्यासाठी जिल्हास्तरावर जिल्हास्तरीय प्रकल्प व्यवस्थापन समिती मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांच्या अध्यक्षतेखाली स्थापन करण्यात यावी.
- १०) सदर स्थापित समित्यांमार्फत प्रकल्पाचे वेळोवेळी सनियंत्रण व पर्यवेक्षण करण्यात यावे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२३१२०११४२११७९७२० असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(विवेक दाईगडे)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा.राज्यपाल यांचे सचिव.
- २) मा.सभापती, विधान परिषद यांचे खाजगी सचिव.
- ३) मा.अध्यक्ष, विधानसभा यांचे खासगी सचिव.
- ४) मा.मुख्यमंत्री यांचे अतिरिक्त मुख्य सचिव व प्रधान सचिव,

- ५) मा.उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव.
- ६) मा.विरोधी पक्षनेते, विधानसभा/विधान परिषद यांचे खासगी सचिव.
- ७) मा. मंत्री (ग्रामविकास व पंचायतराज) यांचे खासगी सचिव.
- ८) मा. सर्व पालकमंत्री तथा मंत्री यांचे खाजगी सचिव.
- ९) मा. मुख्य सचिव यांचे उप सचिव.
- १०) सर्व विभागीय आयुक्त.
- ११) सर्व जिल्हाधिकारी
- १२) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान
- १३) सहसचिव (योजना), ग्राम विकास विभाग
- १४) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.
- १५) सर्व उपायुक्त (विकास), विभागीय आयुक्त कार्यालय.
- १६) सर्व गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती.
- १७) निवड नस्ती, योजना-३